

2. Atamanchuk P. S. Upravlinnia protsesom formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnoho pedahoha-fizyka. [Management of the process of formation of professional competencies of the future teacher-physicist]: Sciences of Europe, 2018. № 30. S. 6–20. (in Ukrainian)
3. Hyrka I. V. Profesiina kompetentnist maibutnikh uchyteliv informatyky u konteksti modernizatsii pedahohichnoi osvity [Professional competence of future computer science teachers in the context of modernization of pedagogical education]: Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Seriia "Pedahohika ta psykholohia". 2015. Vyp. 2 (2). S.60 – 63. (in Ukrainian)
4. Drach I. I. Upravlinnia formuvanniam profesiinoi kompetentnosti mahistriv pedahohiky vyshchoi shkoly [Management of the formation of professional competence of masters of higher school pedagogy]: teoretyko-metodychni zasady: monohrafia. Kyiv: Dorado-Druk. 2013. 456 s. (in Ukrainian)
5. Zakharchenko V. M., Luhovyi V. I., Rashkevych Yu. M., Talanova Zh. V. Rozroblennia osvitnikh proham [Development of educational programs]: metodychni rekomendatsii / za red. V. H. Kremenia. Kyiv: DP "NV Priorytety". 2014. 120 s. (in Ukrainian)
6. Ziazun I. A. Filozofia pedahohichnoi dii: monohrafia. Cherkasy [Philosophy of pedagogical action]: Vyd-vo vid. ChNU im. B. Khmelnytskoho, 208. 608 s. (in Ukrainian)
7. Mintii I. S. Formuvannia u studentiv pedahohichnykh universytetiv kompetentnosti z prohramuvannia na osnovi funktsionalnogo pidkhodu [Formation of programming competencies in students of pedagogical universities on the basis of a functional approach]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv, 2013. 254 s. (in Ukrainian)
8. Osadcha K. P. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv informatyky u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin [Formation of professional competence of future teachers of computer science in the process of studying professional disciplines]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Melitopol, 2009. 423 s. (in Ukrainian)
9. Spirin O. M. Metodychna systema bazovoi pidhotovky vchytelia informatyky za kredytno-modulnoiu tekhnolohieiu [Theoretical and methodical bases of preparation of the future teacher of physics for the organization of innovative activity of pupils in educational process]: monohrafia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2013. 182 s. (in Ukrainian)
10. Fesenko O. S. Formuvannia metodychnosti kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly u protsesi vyvchennia pryrodnych dystsyplin u pedahohichnomu koledzhi [Formation of methodical competence of the future primary school teacher in the process of studying natural sciences in the pedagogical college]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kropyvnytskyi, 2018. 269 s. (in Ukrainian)
11. Shovkun V. V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv informatyky u kvaziprofesiinii diialnosti [Formation of professional competence of future teachers of computer science in quasi-professional activity]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kherson, 2016. 247 s. (in Ukrainian)

УДК 378.1;789.5

DOI 10.25128/2415-3605.20.2.9

ЛІНА ІЛЬЧУК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4871-0979>

linapetrivna@ukr.net

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія імені Тараса Шевченка

вул. Лицейна, 1, м. Кременець

ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДЗВОНАРСТВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Обґрунтовано актуальність удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у зв'язку зі зростанням суспільних запитів до фахових якостей вчителя. Встановлено, що пошук педагогом нового змісту освіти, зокрема серед етнопедагогічних засобів дзвонарства, використання нетрадиційних методів і форм навчання сприятиме творчому розвитку особистості, формуванню в неї ціннісного ставлення до традицій і звичаїв свого народу. Визначено необхідність формування методичної готовності майбутніх педагогів-музикантів до використання засобів дзвонарства у професійній діяльності. З'ясовано, що розвиток у студентів мотивів до вивчення дзвонарства відбуватиметься ефективніше шляхом спрямування освітнього процесу мистецько-

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА

педагогічних факультетів на розвиток в майбутніх педагогів дзвонознавчих компетентностей. Серед векторів інноваційних коректив – внесення змін в робочі програми освітніх компонентів, організація самостійної позааудиторної роботи студентів-музикантів. Репрезентовано авторську систему змістових доповнень до навчальних дисциплін професійного циклу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Розроблено інструктивно-методичні матеріали до лекційних, семінарських і практичних занять, організації самостійної роботи. Практична цінність роботи полягає у представленні творчих, дидактичних завдань, що сприятимуть формуванню в студентів умінь і навичок використання засобів дзвонарства у професійній діяльності. Запропоновано позааудиторні форми роботи: пізнавально-пошукова робота, екскурсії, експедиційно-польовий збір матеріалів про дзвонарство свого регіону, виготовлення фотомонтажів, слайдокомпозицій і відеоматеріалів, презентації розроблених творчих проєктів. Вказано, що введення дзвонознавчого матеріалу в нормативну й практичну складову вищої освіти уможливить усунення суперечностей між засвоєнням студентами теоретичних знань та їхнім практичним застосуванням.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі музичного мистецтва, компетентність, засоби дзвонарства.

ЛИНА ИЛЬЧУК

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
Кременецкая областная гуманитарно-педагогическая
академия имени Тараса Шевченко
ул. Лицейная, 1, г. Кременец

СУЩНОСТЬ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-МУЗЫКАНТОВ К ПРИМЕНЕНИЮ СРЕДСТВ ЗВОНАРСТВА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Обоснована актуальность совершенствования профессиональной подготовки будущих педагогов-музыкантов в связи с ростом общественных запросов к профессиональным качествам учителя. Установлено, что поиск педагогом нового содержания образования, в частности среди этнопедагогических средств звонарства, использование нетрадиционных методов и форм обучения будет способствовать творческому развитию личности, формированию у нее ценностного отношения к традициям и обычаям своего народа. Определена необходимость формирования методической готовности будущих педагогов-музыкантов к использованию средств звонарства в профессиональной деятельности. Установлено, что развитие у студентов мотивов к изучению звонарства будет происходить эффективнее путем направления образовательного процесса художественно-педагогических факультетов на развитие у будущих педагогов звонарских компетенций. Среди векторов инновационных корректив – внесение изменений в рабочие программы образовательных компонентов, организация самостоятельной внеаудиторной работы студентов-музыкантов. Представлена авторская система содержательных дополнений учебных дисциплин профессионального цикла подготовки будущих учителей музыкального искусства. Разработаны инструктивно-методические материалы к лекционным, семинарским и практическим занятиям, организации самостоятельной работы. Практическая ценность работы заключается в представлении творческих, дидактических задач, способствующих формированию у студентов умений и навыков использования средств звонарства в профессиональной деятельности. Предложены внеаудиторные формы работы: познавательно-поисковая работа, экскурсии, экспедиционно-полевой сбор материалов о звонарстве своего региона, изготовление фотомонтажей, слайдокомпозиций и видеоматериалов, презентации разработанных творческих проєктов. Указано, что введение звонарского материала в нормативную и практическую составляющую высшего образования позволит устранить противоречия между усвоением студентами теоретических знаний и их практическим применением.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие учителя музыкального искусства, компетентность, средства звонарства.

LINA ILCHUK

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer
Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical
Academy Taras Shevchenko
1 Liceina Str., Kremenets

CONTENTS OF METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS-MUSICIANS FOR THE USE OF BELL RINGING MEANS IN PROFESSIONAL ACTIVITY

The urgency of improving the professional training of future music teachers in connection with the growing public demand for the professional qualities of teachers is substantiated. It is established that the teacher's search for a new content of education, in particular among ethnopedagogical bell ringing means, the use of non-traditional methods and forms of teaching will promote creative development of an individual, the formation of value attitude to the traditions and customs of his/her nation. The necessity of formation of methodical readiness of future teachers-musicians for the use of bell-ringing means in professional activity is defined. The development of students' motives for studying bell ringing will be more effective by directing the educational process of art and pedagogical faculties to the development of future music teachers' bell ringing competencies. The purpose of the article is to highlight the author's contribution to the content of academic disciplines included in the cycle of professional training of future music teachers, information about bell ringing, as well as to present the methodological content of lectures and practical classes. Among the vectors of innovative adjustments, making changes to the work programs of educational components, the organization of independent extracurricular activities of music students have been defined. The author's system of semantic additions to the disciplines of the professional cycle of training future teachers of music has been presented. Instructional and methodical materials for lectures, seminars and practical classes, organization of independent work have been developed. The practical value of the paper lies in the presentation of creative, didactic tasks that will contribute to the formation of students' skills and abilities to use the bell-ringing means in professional activities. Cognitive and research work, excursions, expedition and on field collection of materials about bell-ringing of the region, production of photomontages, slide compositions, video materials, presentations of the developed creative projects have been suggested as extracurricular forms of work. Thus, the introduction of bell-ringing material in the normative and practical component of higher education will make it possible to eliminate contradictions between students' acquisition of theoretical knowledge and their practical application.

Keywords: professional training, future teachers of music, competence, bell ringing means.

Динамічні трансформації в освіті зумовлюють посилення уваги до фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Це, відповідно, стимулює вчителя проявляти готовність до впровадження у професійну діяльність інноваційних технологій, що є засобом розвитку творчої особистості. Від неї залежить створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей у суспільстві. На думку О. Олексюк, потреба правильної орієнтації людини у світі духовних цінностей покликана сприяти формуванню неабиякого духовного потенціалу музиканта-педагога; такий мотив орієнтації забезпечує постійний професійний саморозвиток, сприяє пошуку особистісно орієнтованих технологій, формуванню здатності ціннісно осмислювати світ і час в їхньому співтворчому переплетенні [8, с. 14]. Тому пошук педагогом нового змісту освітнього процесу, зокрема серед складових дзвонарства, використання нетрадиційних методів і форм навчання на уроках музичного мистецтва й позакласній діяльності краще стимулюватимуть школярів до прояву творчості, зацікавленого пізнання минулого свого народу, основ його духовності. Зрозуміло, що різнобічно розвинутий учитель мав би вміння застосовувати в навчально-виховній роботі з учнями педагогічний потенціал дзвонарства як одного з потужних засобів їхнього виховання.

Актуальні проблеми підготовки висококваліфікованого, компетентного спеціаліста відображені в державних освітніх документах (законах України «Про освіту» і «Про вищу освіту», Концепції Нової української школи), а також в працях відомих українських та зарубіжних науковців і вчителів-практиків (Л. Аристова, Л. Беземчук, А. Бялковський, Л. Василевська-Скупа, С. Галат, В. Гриньова, С. Грозан, С. Гультберг, Т. Дорошенко, О. Дубасенюк, К. Кабріль, А. Козир, Л. Кондратова, Л. Масол, Н. Мозгальова, М. Михаськова, В. Орлов, Т. Отт, Г. Падалка, М. Пшиходзінська, І. Ріканді, О. Рудницька, Н. Сегеда, Т. Смирнова, В. Черкасов, О. Щолокова та ін.). У психолого-педагогічній площині дзвонарство розглядали Е. Арро, Т. Борисенко, О. Бузова, О. Гумінська, Л. Ільчук, Б. Кіндратюк, С. Литвин-Кіндратюк, Ч. Маренгольц, Г. Марчук, Л. Московчук, С. Семко.

За результатами аналізу наукових напрацювань з'ясовано, що проблема підготовки майбутніх педагогів-музикантів до використання засобів дзвонарства у професійній діяльності є недостатньо вивченою. Водночас, виникає потреба у формуванні методичної готовності майбутнього вчителя до застосування засобів дзвонарства в освітній роботі зі школярами. **Метою статті** є висвітлення авторських доповнень контенту навчальних дисциплін, що входять

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА

до циклу професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, відомостями про дзвонарство, а також представлення методичного наповнення лекційних і практичних занять.

Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва – це процес формування загальних і спеціальних фахових компетентностей, потрібних для успішної педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти. У контексті цього розуміємо дзвонознавчу компетентність майбутніх педагогів-музикантів не лише як знання, уміння та навички виховання учнів засобами дзвонарства, а і як соціокультурний досвід такої діяльності. Адже компетентність є динамічним поєднанням знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь та інших особистісних якостей, що детермінують здатність особи до успішного проведення професійної та/або подальшої навчальної діяльності [7, с. 10].

Процес формування готовності майбутніх педагогів-музикантів до використання засобів дзвонарства у професійній діяльності потребує відповідного змістового та методичного наповнення освітніх компонентів, що входять до циклу загальної та фахової підготовки. Це сприятиме кращому засвоєнню студентами відомостей про дзвонарство задля їхнього використання на уроках музичного мистецтва. О. Бузова стверджує, що готовність студентів використовувати різні види мистецтва в музично-виховній роботі зі школярами має забезпечити дуже важливий педагогічний аспект, що пов'язаний із поліхудожньою підготовкою майбутнього вчителя музики [1, с. 140].

З урахуванням того, що формування фахівця педагогічної галузі здійснюється в межах багатьох навчальних дисциплін, то методи і форми, які пропонуємо використовувати при цьому будуть різноманітними.

У процесі вивчення компоненту професійної підготовки «Теорія та практика хорових дисциплін (хоровий клас)» у студентської молоді формуються вміння та навички хорового співу, відбувається розвиток їхнього музично-естетичного інтелекту, а також засвоєння методів і прийомів роботи зі шкільним хором. У контексті засвоєння теми «Вокально-хорові виразові засоби дзвонінь» вважаємо за доцільне використання розспівок для розвитку артикуляційного апарату на склади: «бім-бом-бам», «ді-лінь-ді-лінь». Доречним засобом розвитку в майбутніх учителів музичного мистецтва інтересу до дзвонарства є виконання хорових зразків з вокальним наслідуванням звучання дзвонів. Серед таких творів наведемо: «А в Єрусалимі рано задзвонили», «Щедрик», «У Києві граді», «Чути дзвінок» та ін.).

У річищі вивчення з творчості М. Леонтовича пропонуємо ознайомити майбутніх педагогів з особливостями вокально-хорового й та вокально-інструментального аранжування всесвітньо відомого «Щедрика». Тут використано різноманітні способи звучання дзвонів, а саме: вокальна імітація дзвонінь учасниками хору, звичайні дзвінки та оркестрові дзвони [3, с. 161–164]. Рекомендуємо на хорових заняттях спробувати створити музичну імпровізацію з використанням набору діатонічних дзвоників і бубонців.

Розвиток хорового та дзвонарського мистецтва у певний період тривав межуючи з церковним обрядом, тому, на думку Б. Кіндратюка, дзвонарство, ґрунтуючись на ідейній, естетичній і символічній спорідненості, яскраво втілювалося в хоровій музиці українських композиторів [6, с. 176]. Отож, у змісті навчальної дисципліни «Теорія та практика хорових дисциплін (хорознавство)» пропонуємо знайомити майбутніх учителів із темою «Вивчення досвіду імітування дзвонінь у практиці хорових колективів». Метою і завданнями курсу є набуття і вдосконалення диригентсько-хорових навиків студентів, підвищення рівня професійного інтерпретування вокально-хорових творів, що різняться стильовими й жанровими ознаками.

У контексті зазначеного здобувачі пізнають способи наслідування дзвонінь: фактурні, мелодичні, гармонічні, знайомляться з поставленими завданнями перед голосовими партіями у відтворенні того чи іншого дзвоніння. Пропонуємо таку градацію: звучання великих дзвонів виконує басова партія, звукова імітація малих, задзвінних, дзвонів належить жіночим голосам (альт, сопрано). Також корисним для майбутніх педагогів-музикантів стане ознайомлення з виконавським стилем українського диригента Д. Котка. Його типовою диригентською манерою є наслідування хором звуків природи (у «Пташиному хорі» відтворено спів птахів; у щедрівці «А в Єрусалимі дзвони задзвонили» вокально зімітовано звуки дзвонів тощо).

Відтак, у процесі вивчення описаних вище освітніх компонентів, зміст яких доповнений дзвонознавчими відомостями, майбутні учителі музичного мистецтва засвоюють теоретичний

аспект проблеми. Здобуті компетентності стануть у нагоді студентам, як дипломованим фахівцям, при розробленні авторських методик, а саме: змісту, методів і форм їхнього застосування на практиці.

Методичний контент використання засобів дзвонарства розкрито в навчальній дисципліні, яка зорієнтована на методичну підготовку педагогів-музикантів. Це насамперед такий освітній компонент як «Теорія і методика навчання мистецтв у школі». Її основними завданнями є систематизація знань у галузі теорії і практики музичного виховання школярів, формування практичних умінь і навичок проведення музично-виховної роботи в закладах загальної середньої освіти, а також забезпечення професійної готовності студентської молоді до духовного, морально-естетичного виховання дітей засобами різних мистецтв.

У річищі нашого дослідження згаданий освітній компонент розширюємо такими темами або ж відповідними питаннями в інших темах: «Семантика дзвонін у творчості композиторів», «Внесок відомих дзвонарів у розвиток дзвонарського мистецтва», «Колективне музикування на діатонічних дзвониках», «Формування творчої креативності школярів засобами дзвонарства», «Позакласні та позашкільні форми роботи з основ пізнання дзвонарства», «Методичні аспекти експедиційно-польових досліджень дзвонарської культури», «Методика роботи з вокально-хоровими та інструментальними дитячими колективами».

Ураховуючи те, що важливою складовою уроків музичного мистецтва є гра на елементарних музичних інструментах, то на практичних заняттях з «Теорії і методики навчання мистецтв у школі» майбутні педагоги можуть створювати музичний супровід із використанням діатонічних дзвоників, бубонців. Приміром, пропонуємо розділити студентів на дві групи, одна з них співає, а інша виконує музичний супровід, потім види діяльності змінити. Цікавим і пізнавальним видом діяльності також є створення партитур, де перша-друга група майбутніх педагогів супроводжуватиме спів третьої-четвертої групи із різним ритмом, що урізноманітнить твір тощо. Це сприятиме розвитку творчості та значно покращуватиме музичне сприймання творів.

Важливим видом роботи для майбутніх педагогів-музикантів із набуття дзвонарських компетентностей стане виконання творчих завдань. О. Олексюк слушно наголошує, що: «творчі завдання є основою освіти музикантів, оскільки інтегрують культурологічну, виконавську й методичну підготовку, зокрема, об'єднують усі елементи музичного заняття в єдиний процес, детермінований формуванням художньої культури педагога-музиканта» [8, с. 125]. Під час навчання студенти освоюють методичні особливості проведення інтерактивних дидактичних ігор, турніру-вікторини «Ту-Ві» та «Дзвонарська культура України».

На занятті з теорії і методики навчання мистецтв пропонуємо розвивати художньо-творчі здібності студентів за допомогою проведення гри «Дзвони». Групу ділимо на чотири підгрупи: перша – імітуватиме звучання великого дзвона (благівісника), друга – дещо меншого ідіофона, середні дзвони наслідуватиме третя група і четверта – найменші інструменти (задзвінні). Кожна підгрупа виконавців отримує ритмічний малюнок: спочатку вони програють його окремо, потім роблять накладання двох окремих груп і, насамкінець, звучить весь «набір дзвонів». Така імітація дзвонін відбувається двома способами – вокальним та інструментальним:

- бом, бом (благівісник) – удари половинними тривалостями виконують чоловічі голоси – басы або ж звучать у нижньому регістрі фортепіано;
- бім-бом, бім-бом (менші дзвони) – четвертні виконують тенори чи у певному регістрі акордеону;
- ді-лі, ді-лі (середні дзвони) – восьмими тривалостями співають альти або ж імітація на баяні;
- ділі-ділі, ділі-ділі, ділі-ділі, ділі-ділі (задзвінні) – шістнадцятими мелодію виконують сопрано чи бандура (рис. 1) [5, с. 150–151].

Soprano 1
Ді-лі-ді-лі-ді-лі-лі-лі ді-лі-ді-лі-ді-лі-лі-лі ді-лі-ді-лі-ді-лі-лі ді-лі-ді-лі-ді-лі-лі-лі.

Alto 2
Ді - лі - ді - лі - ді - лі - ді - лі - ді - лі - ді - лі.

Tenor 3
Бім - бом, бім - бом, бім - бом, бім - бом.

Basso 4
Бом бом бом бом

Рис. 1. Приклад імітації дзвонів (авторська розробка).

Підготовка до таких ігор сприяє розвитку пізнавальних інтересів, креативних умінь, формує здатність майбутніх педагогів ефективніше вирішувати типові проблеми у виховній роботі зі школярами. Разом з тим уміло підібрані ілюстрації до зазначених дидактичних завдань розкривають взаємоінтеграційні зв'язки різних мистецтв. Це стане в нагоді під час вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво» у новій українській школі.

Формуючи в студентів компетентності використання виховного потенціалу музики дзвонів у роботі зі школярами, пропонуємо використовувати й інші творчі завдання. Так, у процесі підготовки до практичного заняття здобувачі здійснюють пошук різних цікавинок про дзвонарську культуру свого краю й оформляють короткі інформаційні повідомлення. Це може бути створення паспорту дзвона, куди входять відомості про його вагу, розміри, оздоблення, розшифрування написів, період відливання, визначення кількох обертонів. Водночас описується функціональне призначення цих ідіофонів (заклик на богослужіння, повідомлення про найбільш урочисті його місця, сполошні дзвоніння, відзначення годинниковими дзвонами плину часу та ін.). Згодом студенти використовуватимуть ці відомості під час моделювання занять з музичного мистецтва та інтегрованого предмета «Мистецтво» в школі.

Із метою застосування на уроках музичного мистецтва сучасних освітніх технологій рекомендуємо використовувати інтерактивні методи навчання. Проведення таких музично-дидактичних, рольових ігор (педагогічних тренінгів), як: «Музична квітка», «Розрізане доміно», «Відшукай помилку», «Упізнай звук. Визнач дзвонарську композицію», «Дзвони», «Семихвилинка-цікавинка Чи знаєте ви, що...» сприятиме формуванню методичних умінь студентів. [5, с. 57].

Якісна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва залежить від багатьох факторів, у тому числі важливе значення в цьому процесі має позааудиторна діяльність й організація самостійної роботи.

У контексті вивчення теми «Позакласні та позашкільні форми роботи з основ пізнання дзвонарства» організовується позааудиторна діяльність студентів. Реалізуючи педагогічний потенціал дзвонарства майбутні вчителі насамперед мають розуміти механізми його впливу на підростаючу особистість. Для цього здобувачі не тільки вивчають психолого-педагогічні дисципліни, а й здійснюють красназвчу, музикознавчо-пошукову роботу щодо пізнання джерельних основ дзвонарства. Означена діяльність може бути основою програми роботи студентських клубів за інтересами, творчих об'єднань, наукових гуртків, центрів вивчення дзвонарської культури на базі закладів вищої педагогічної та загальної середньої освіти, позашкільних навчальних закладів.

У зміст підготовки майбутніх освітян, зокрема, включаємо вміння організовувати позакласну діяльність учнів, а саме: створення шкільної музикознавчої лабораторії з історичного розвитку дзвонарського мистецтва України. Серед завдань такої лабораторії може бути занотовування власних спостережень та роздумів з приводу музичного сприймання мистецьких зразків, де використовуються дзвоніння чи імітується їхнє звучання різними інструментами.

На індивідуальних заняттях з постановки голосу здобувачі можуть виконувати вокальні твори, де оспівуються дзвони й власне дзвоніння, а під час проведення музично-дидактичних ігор створювати інсценізацію дитячих пісень, що наслідують гру дзвонаря, та ін. Прикладом слугує відтворення ударів благовісника у вокально-інструментальному бандурному творі української композиторки-виконавиці Г. Топоровської «Молитва перед іконою Божої Матері» У баладі для бандури «Пробудження» М. Долгих виразно імітує лівою рукою на басових струнах звуки великого дзвона, а правою – дзвіночки), а також майстерно виконує музичну композицію І. Шамо «Київські дзвони» на цьому ж струнному інструменті. Ще одним мистецьким зразком є твір кларнетистки-віртуоза В. Кузьміної «Сон дзвонаря», у якому вона високомайстерно передає звучання тріснутого дзвона.

Формуючи позитивну мотивацію й зацікавлення студентської молоді до пізнання дзвонарства радимо використовувати різні форми позааудиторної діяльності: екскурсійні походи на дзвіниці, де майбутні педагоги знайомляться з історичними передумовами придбання і встановлення набору дзвонів. Реальні чи віртуальні подорожі на щорічні фестивалі мистецтва дзвонів у місто Дніпро, середньовічний замок Любарта що в Луцьку, Гошівському монастирі Преображення Господнього (с. Ясна Гора на Івано-Франківщині) також сприяють удосконаленню компетентностей майбутніх педагогів. Інформативним щодо різновиду дзвонів є, зокрема, споглядання дзвіниці Михайлівського Золотоверхого собору (м. Київ), де електронний карильйон відзначаючи плинність часу, виконує певну мелодію [4, с. 153].

Навчальна дисципліна «Українська народна музична творчість» знайомить студентів з особливостями вивчення фольклору як важливого засобу формування національної свідомості підрастаючої особистості. Контент згаданого предмета рекомендуємо збагатити темою «Дзвонарство у музичній фольклористиці». Тут завданням для майбутніх освітян може стати відшукування взірців дитячого музичного фольклору, де в тексті йдеться про дзвони та дзвоніння. Відомо, що дзвонарство широко розповсюджене в українській народній обрядовості (Різдво, Великдень, Івана Купала, весільний обряд, похоронний чин). Досліджуючи особливості народних традицій студенти глибше пізнаватимуть значення дзвонів у житті людини, призначення їх виражальних засобів, знакового відображення у фольклорі.

Виявити свій творчий потенціал студенти можуть при підготовці до брейн-рингу на дзвонознавчу тематику: наприклад, відшукати в інтернеті фольклорні зразки про дзвони й дзвоніння. Такі конкурси доцільно проводити напередодні Великодніх свят, коли найбільше зростає увага до дзвонарства. У процесі підготовки до таких завдань, рекомендуємо майбутнім педагогам опрацювати праці Б. Кіндратюка «Духовне здоров'я школярів і музика дзвонів», «Дзвонарська культура України», «Дзвони та дзвіниці у творчості Тараса Шевченка».

Практична складова підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва реалізується шляхом вивчення, зокрема, таких освітніх компонентів професійного циклу як «Оркестровий клас» і «Навчально-педагогічна практика».

У процесі засвоєння навчального курсу «Оркестровий клас» студенти пізнають основи колективної гри в оркестрі, особливості та значення кожного інструмента в утіленні композиторського художнього задуму. Для реалізації дослідницьких завдань означену дисципліну доповнили темою «Використання оркестрових інструментів в імітації дзвонів». Таким чином майбутні освітяни дізнаються, що композитори віддавна вводили звучання дзвонів чи їхню імітацію в оркестрову тканину творів, використовуючи при цьому багату палітру засобів музичної виразності (фактурні, темброві, гармонічні тощо) і різні інструменти (фортепіано, струнні, духові мідні та дерев'яні, рідше барабани, спеціальні оркестрові дзвони). Часто композитори (Л. Дичко і Б. Шиптур), для наслідування звуків дзвона використовують щонайменше три оркестрові інструменти. Яскравим прикладом утіленням символічних дзвонів є симфонія № 5 «Pro memoria» Л. Колодуба, що музична канва якої пронизана ними від початку до кінця. Тут митець застосував звучання оркестрових дзвонів і імітацію їхнього звучання музичними інструментами. Як зазначила Б. Працюк, «багатство обертонового ряду, тембр та відчуття удару дзвону композитор передає ритмо-формулами з акордів шести валторн, струнних і дерев'яних, тривалими каденціями ударних інструментів» [9, с. 135–137].

Символічне звучання дзвонів яскраво відтворює трагічні події Є. Станкович у «Панахиді», Л. Грабовський у «Симфонічних фресках», підкреслює урочистоті Б. Фільц у «Київському триптиху», зображає архітектурні споруди (Л. Дичко «Алькасар... Дзвони

Арагону», «Іспанські фрески»), символізує добро і пробудження (О. Стецюк хоровий концерт «Звени златая Русь») [1, с. 103].

Організація сприймання музики дзвонів і пізнання впливу її провідних параметрів на психофізіологію особистості (музичний ритм, динаміку й висоту, тембр), ґрунтується на комплексності інтонаційних і ладових чинників, прояві просторовості в дзвонарських композиціях. Серед них: виділення на передньому плані тембру, ритму й темпу і відступ на задню лінію мелодії або взагалі її зникнення, виявлення специфічного тембрового феномену звучання дзвона і меншого значення мелодії та гармонії.

Педагогічна практика є логічним підсумком застосування здобувачами набутих знань, умінь і навичок у професійній діяльності. Тому, для розв'язання освітніх завдань під час проходження практики у закладах середньої освіти рекомендуємо включати до уроків музичного мистецтва і мистецтва описані методико-практичні доповнення контенту навчальних дисциплін.

Таким чином, складовою удосконалення методичної компетентності майбутніх педагогів-музикантів є їхня готовність до використання засобів дзвонарства у професійній діяльності. Представлена авторська система змістових і методичних доповнень до навчальних дисциплін професійного циклу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва сприятиме оволодінню ними новими знаннями, уміннями та навичками в галузі етнопедагогічних виховних технологій, дасть змогу професійно розвиватися і стати конкурентоспроможними на ринку праці.

Перспективою надалі є проведення належної методичної роботи з педагогами-практиками в системі післядипломної освіти, розробка для них відповідних методичних рекомендацій до використання етнопедагогічних засобів дзвонарства у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бузова О. Д. Поліхудожній потенціал вивчення дзвонарського мистецтва України в контексті системи музичної підготовки майбутнього вчителя музики. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2005. № 4. С. 137–146.
2. Безродня Є. Втілення образу дзвонів в творчості українських композиторів. Київське музикознавство: зб. наук. праць КІМ ім. Р. М. Глієра. 2014. Вип. 49. С. 99–105.
3. Ільчук Л. П., Яскевич В. М. Особливості використання дзвонів у творчості українських композиторів (на прикладі творчості М. Леонтовича). Актуальні проблеми гуманітарної освіти: зб. наук. пр. Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. 2017. Вип. 14. С. 161–164.
4. Ільчук Л. П. Формування мотивів у майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства: навч.-метод. посібник. Кременець, 2018. 95 с.
5. Ільчук Л. П. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Івано-Франківськ, 2018. 288 с.
6. Кіндратюк Б. Д. Образи дзвонів і дзвонів у хорових творах а cappella українських композиторів. Наукові записки ТНПУ. Серія: Мистецтвознавство. 2014. № 1. С. 170–178.
7. Нова українська школа: порадник для вчителя / за ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім Плеяди», 2017. 206 с.
8. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посібник. Київ: КНУКіМ, 2006. 188 с.
9. Працюк Б. М. Колокола в творчестве Л. Н. Колодуба (на примере II части V Симфонии «Pro metogia»). Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. Вип. 50. Київ–Луцьк: Волинська книга, 2007. С. 128–137.

REFERENCES

1. Buzova O. D. (2005) Polikhudozhnii potentsial vyvchennia dzvonarskoho mystetstva Ukrainy v konteksti systemy muzychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky [Polyartistic potential of studying the art of bell-ringing in Ukraine in the context of the system of musical training of future music teachers]. Zb. nauk. pr. Berdianskoho derzh. ped. un-tu. Seria: Pedagogichni nauky. [a collection of scientific works of Berdiansk state. ped. un-tu. Series: Pedagogical sciences]. Berdiansk: BDPU. №4. pp. 137–146.
2. Bezrodnia Yev. (2014) Vtillennia obrazu dzvoniv v tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv [The embodiment of the image of bells in the works of Ukrainian composers]. Kyivske muzykoznavstvo : zb. nauk. prac KIM im. R.M. Hliera [Kyiv musicology: a collection of scientific works of KIM named after R.M. Glier], vol. 49. pp. 99–105.
3. Ilchuk L. P., Yaskevych V. M. (2017) Osoblyvosti vykorystannia dzvonin u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv (na prykladi tvorchosti M. Leontovycha) [Features of the use of bells in the works of

- Ukrainian composers (on the example of the works of M. Leontovych)]. Aktualni problemy humanitarnoi osvity: zb. nauk. pr. Kremeneckoi oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka [Actual problems of humanitarian education: a collection of scientific works of the Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy named after Taras Shevchenko]. Kremenech: VC, KOHPA, vyp. 14. pp. 161–164.
4. Ilchuk L. P. (2018) Formuvannia motyviv u maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystectva do vychovannia pidlitkiv zasobamy dzvonarstva: navch.-metod. posibnyk. [Formation of motives in future teachers of musical art to the education of adolescents by means of bell ringing: textbook]. Kremenets. 95 p.
  5. Ilchuk L. P. (2018) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystectva do vykhovannia pidlitkiv zasobamy dzvonarstva [Preparation of future teachers of music art for education of teenagers by means of bell ringing]: dys. ...kand. ped. nauk: 13.00.04. DVNZ «Prykarpatskyi nac. un-t im. Vasylia Stefanyka» [discipline of candidate of pedagogical sciences: 13.00.04. SHEI "Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk"]. Ivano-Frankivsk. 288 p.
  6. Kindratiuk B. D. (2014) Obrazy dzvoniv i dzvonin' u chorovych tvorakh a cappella ukrainskykh kompozytoriv [Images of bells and bells in choral works a cappella of Ukrainian composers]. Naukovi zapysky nac. ped. un-tu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: Mystectvoznavstvo [Scientific notes of Ternopil National University ped. Volodymyr Hnatiuk University. Series: Art History]. Ternopil, № 1. pp. 170–178.
  7. Bibik N. M. (2017) Nova ukrainska shkola: poradnyk dla vchytela [New Ukrainian school: a guide for teachers. Pleiades Publishing House LLC]. Kyiv. 206 p.
  8. Oleksiuk O. M. (2006) Muzychna pedahohika: navch. posibnyk. [Music pedagogy: textbook]. Kyiv: KNUKiM. 188 p.
  9. Praciuk B. M. (2007) Kolokola v tvorchiestvie L. Koloduba (na primierie II chasti V Simfonii «Pro memoria»). Levko Kolodub: storinky tvorchoosti (statti, doslidzennia, spohady) [Bells in the works of L.N. Kolodub (on the example of Part II of the V Symphony "Pro memoria"). Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs)]. Naukovyi visnyk NMAU im. P. Chaikovskoho [Scientific Bulletin of NMAU. P. Tchaikovsky]. Vyp. 50. Kyiv–Luck: Volynska knyha. pp. 128–137.

УДК 378.126

DOI 10.25128/2415-3605.20.2.10

OKSANA SERNIAK

<http://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.166287>

Ph. D (Pedagogy), Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

GIANNIS GRIGORIOU

mrkapoiosmusica@hotmail.gr

Graduate Student
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

EVALUATION OF TEACHERS' PROFESSIONAL COMPETENCE IN GREECE AND UKRAINE: PROBLEMS AND SOLUTIONS

Professionalism of the teacher in educating modern generations of the society is considered as a number of the teacher's competences providing the efficiency of his professional performance. Being an integrated phenomenon consisting of a numerous aspects to be taken into consideration, the teacher's readiness to the professional activity must be objectively evaluated by school authorities, education executives, local councils, and finally the government. The article focuses on the peculiarities of evaluation of teachers' professional performance in Greece and Ukraine. A key condition for the successful implementation of an evaluation system is the establishment of a relationship of trust between the state and teachers because without it any attempt is doomed to inactivity and in the end to be rejected. The evaluation system must clarify and prove that the purpose of the evaluation will be to improve the education provided to Greek citizens and will suggest the proposals for the successful implementation of the educational policy. It has been proved that the purpose of the evaluation is to improve the education provided to citizens and suggests the proposals for the successful implementation of the